

מאורות הדף היומי

עלון שבועי ללומדי "הדף היומי"

יו"ל ע"י ביהמ"ד למגידי שיעור "דף היומי" בראשות הגר"ד קובלסקי שליט"א • לע"נ הר"ר מרדכי קלמן (מוטי) זיסר ב"ר משה יצחק ז"ל

גליון מס' 1243

מסכת נזיר נ"ה-ס"א ♦ כלים י"א, ח' - י"ב, ב'

בס"ד, כ"ו אדר תשפ"ג

השבוע בגליון

- ♦ צביעת הזקן כדי להשיג משרה
- ♦ אין לחנך גר בניגוד לנימוסים חיוביים שנהג בהם כגוי
- ♦ אדם שהתגייר חייב בכבוד אביו
- ♦ תפילה על הוריו שיתגיירו
- ♦ תפילה לפני התיבה לעילוי נשמת אביו הגוי

- ♦ חיוב נטילת ידיים כשמכניס את ידיו בלבד לבית הכסא
- ♦ נטילת ידיים במים ששהו בבית הכסא
- ♦ אדם שאנוס לגלח את זקנו בשבת
- ♦ השתמשות במטריה של נשים בידו איש

בשורה לקוראי הגליון!
ניתן לקבל את הגליון בדוא"ל מידי שבוע חינם
להצטרפות: meorot@meorot.co.il

דבר העורך

אתה אף פעם לא תלמד את הדף היומי!

מע"כ מערכת "מאורות הדף היומי".
בתוך רבבות קוראי עלון "מאורות הדף היומי", הנני מתענג ומתמוגג מידי שבת בשבתו על כל שורה ושורה מן העלון, מתחילתו ועד סופו. אלפי תודות לכם.
לאות הכרת הטוב הנני לתרום סיפור קטן אך מאלף ובעל לקח רב, אשר למיטב ידיעתי טרם פורסם בבמה אחרת, ויתכן שאני המקור היחידי לסיפור ששמעתי אישית מבעל המעשה עצמו.
ובכן, בעיר מונטריאול התגורר יהודי זקן, תלמיד חכם חשוב, בר אוריין משכמו ומעלה, שהיה אהוד על כל תושבי העיר, ושמו הרב מרדכי קסלר ע"ה. זה היה לפני עשרות שנים, כאשר לימוד הדף היומי

דף נה/א עד שיוצא לשם ראשו או רובו

חיוב נטילת ידיים כשמכניס את ידיו בלבד לבית הכסא

הגמרא בסוגייתנו מביאה את גזירת חז"ל שגזרו טומאה ב"ארץ העמים", כלומר: כל אדם היוצא מארץ ישראל נטמא בו ברגע שהניח את רגליו על קרקע חוץ לארץ, וחייב לטהר את עצמו כאדם הנטמא בטומאת מת. לא זו בלבד, אלא אף אם לא הציג את כף רגלו על קרקע ארץ העמים אלא יצא לאוויר חוץ לארץ, גם נטמא וחייב בטבילה ובהערב שמש (רמב"ם הלכות טומאת מת פרק י"א הלכה א' - ב').

מדברי גמרתנו מוכיחים בעלי התוספות, שאדם הנכנס לאויר ארץ העמים אינו נטמא אלא אם הכניס את ראשו ורובו, אך אם הכניס חלק מגופו בלבד אינו נטמא [ההוכחה היא מדברי הגמרא האומרת כי הנכנס לארץ העמים בתוך תיבה, אם הוציא את ראשו ורובו נטמא]. דין זה מצאנו גם לגבי טומאת צרעת, שאדם הנכנס לבית מנוגע בצרעת, אינו נטמא אלא אם הכניס את ראשו ורובו. אולם, אם הכניס את אחד מאיבריו בלבד אינו נטמא (נגעים פרק י"ג משנה ח').

על פי דברים אלה דן בעל בן איש חי בספר תורה לשמה (סימן כ"ג), לגבי אדם המכניס את ידיו בלבד לבית הכסא, שלכאורה לא יתחייב בנטילה שהרי לא נכנס אליו ראשו ורובו.

שונים דיניו של בית הכסא מבית טמא: אולם, בהמשך דבריו הוא מחלק בסברה מעניינת, בין כניסה לבית טמא לבין כניסה לבית הכסא. שכן, אדם היוצא מבית הכסא אינו צריך לשטוף את כל אבריו במים אלא רק את ידיו. הרי לנו שרוח הטומאה שבבית הכסא שורה דווקא על הידיים, ועל כן גם אם הכניס את ידיו בלבד עליו לנטלן ואינו דומה לאדם המכניס את ידיו לבית המנוגע (סימן כ"ד ס"ק כ"ו).

לעילוי נשמת

הר"ר **שמואל זיינביל פרושינובסקי** ז"ל ב"ר דוד ז"ל נלב"ע ח' באדר תשמ"ב

וזוגתו מרת **חיה ציפורה** ע"ה ב"ר יצחק ז"ל נלב"ע ל' באדר א' תשכ"ה תנצב"ה

הונצחו ע"י משפ' פרי - ניו גרסי ומשפ' רשף - גבעתיים

צעילוי נשמת

מרת **חווה לאה זיטמן** ז"ל

ב"ר שאול חיים ז"ל
נלב"ע כ"ט אדר תשמ"ב

תנצב"ה

הונצחה ע"י שלמה זיטמן שיחי

צעילוי נשמת

מרת **שפרה בן דוד** ע"ה

בת הרב משה ורבקה כהן מלהיוף ז"ל
נלב"ע ליל ש"ק כ"ה באדר א' תשנ"ה

תנצב"ה

הונצחה ע"י המשפחה שיחיו

צעילוי נשמת

מרת **הצילה (הלה) כפתורי** ע"ה

ב"ר ישעיהו יודנהרץ ז"ל
נלב"ע כ"ח באדר תשנ"ט

תנצב"ה

הונצחה ע"י המשפחה שיחיו

צעילוי נשמת

הר"ר **אברהם חיים המלסדורף** ז"ל

ב"ר ברוך ז"ל נלב"ע ר"ח ניסן תשס"ז

תנצב"ה

הונצח ע"י משפחות המלסדורף וליפסקר שיחיו

צעילוי נשמת

הר"ר **נפתלי הרץ נס** ז"ל

ב"ר יצחק אייזיק ז"ל נלב"ע כ"ח אדר תשס"ג

תנצב"ה

הונצח ע"י המשפחה שיחיו

אולם, לגבי המכניס יד אחת בלבד לבית הכסא, כתב בעל תורה לשמה שאינו צריך ליטול את שתי ידיו, אלא את היד שהכניס בלבד. וטעמו, משום שאין ה"רוח רעה" המצוייה בבית הכסא מתפשטת על היד השנייה. אולם, הגאון רבי בן ציון אבא שאול זצ"ל (שו"ת אור לציון חלק ב' פרק א' סימן י"ג), הדן אף הוא בנושא זה, כתב: "טוב שיטול שתי ידיו", מאחר שלדעתו יש לחשוש שהרוח הרעה נאחזת גם ביד השנייה שלא הוכנסה לבית הכסא.

נטילת ידיים במים ששהו בבית הכסא: בקשר לכך מעניין לציין את דברי בעל מנחת יצחק (שו"ת חלק ג' סימן ס"ג) הכותב, שלכאורה אין הרוח הרעה שבבית הכסא שורה על מאכלים. בדבריו הוא מסתמך על הלכות מהרי"ח (דברים הנוהגים בסעודה) הכותב, שהרוח הרעה אינה שורה אלא על האדם, מאחר **ויש בו קדושה** ובכך מקבלת הרוח רעה יניקה וחיות מהאדם, אך אינה שורה על מים עצים ואבנים. אולם, הוא מוסיף, שלמעשה יש לחשוש לדברי הגה"ק מהר"ש מבעלזא זצ"ל, הסובר שאין לאכול מאכלים ששהו בבית הכסא. בעל מנחת יצחק מוסיף שאכן כך נוהגים העולם. אמנם (עיי"ש ובאש"י ישראל פרק נ"ג סעיף י"ב ובהערה ל"ו), במקרה שזקוק למים כדי ליטול ידיו לאחר מכן, אפשר להוציא מבית הכסא מים ששהו שם וליטול בהם.

דף נז/ב אחד המקיף ואחד הניקף

אדם שאנוס לגלח את זקנו בשבת

תורתנו הקדושה מצווה (ויקרא יט/כז): "לא תקפו פאת ראשכם ולא תשחית את פאת זקנך" - אסור להקיף את הראש [4], ואסור לגלח את הזקן בתער.

בסוגייתנו מבואר, כי איסור הקפת הראש והזקן מוטל הן על המקיף והן על הניקף. כלומר: הן על האדם שמגלחים את פאותיו ואת זקנו והן על האדם המגלח את זקן חברו ואת פאותיו.

אדם הזקוק בשבת לניתוח פתאומי: על פי כלל זה הסתפק אדם שנזקק לעבור בשבת לניתוחים דחופים בסנטרו ובצווארו, וידע כי בשעה שיכינוהו לניתוח יגלחו את מקום הניתוח שליד סנטרו בתער. דא עקא, שבמקרה כזה נוהג צוות חדר הניתוח לגלח את הזקן כולו ולא רק את מקום הניתוח. האפשרות היחידה שעמדה בפניו כדי למנוע את איסור השחתת הזקן היתה שהוא עצמו יגלח בסם [משחת גילוח, משעי] את זקנו, ובכך יינצל מאיסור גילוח בתער. מאידך גיסא, מאחר והמעשה אירע בשבת, חשש לעשות כן כדי לא לחלל את השבת. אחד הצדדים בשאלה זו הוא על פי מקרה שנידון בפוסקים (שו"ת מנחת יצחק חלק א' סימן ס"א):

יהודי במחנה עבודה שחייבוהו להתגלח בשבת: מקרה זה אירע בעיצומו של יום השבת בימי מלחמת העולם השנייה.

באחד ממחנות העבודה הוציאה מנהלת המחנה הוראה ביום השבת, שעל כל יושבי המחנה להתגלח ולהסתדר כראוי, לקראת ביקורו של אחד ממפקדי הצבא הבכירים. בהודעה נאמר, כי מי שלא יישמע להוראה זו יגולח בעל כורחו על ידי חיילי המחנה.

גזירה זו העמידה את יהודי המחנה בפני דילמה. מחד גיסא, אם ימנעו מלהתגלח בשל קדושת יום השבת יבואו החיילים ויגלחוהו בתער, ובכך יעברו על איסור גילוח הזקן בתער, החל על המגולח גם כאשר אינו מבצע את הגילוח. ומאידך גיסא, אם יתגלחו בעצמם בסם - יחללו את השבת.

הגאון רבי צבי פסח פרנק זצ"ל (שו"ת הר צבי יו"ד סימן קמ"ד) מכריע בנידון זה, שלמרות שהמגלח את זקנו בתער עובר על חמשה לאוים [כנגד חמשת הפאות שבזקן] גם כאשר אדם אחר מגלחו, מכל מקום עדיף שיעברו על איסור גילוח בתער ולא על חילול שבת, שכן, בחילול שבת כלולות שתי חומרות: **א.** איסור שיש בו כרת. **ב.** בכל שתי שערות נוספות שמגלח [שהוא שיעור האיסור לענין תגלחת בשבת] הריהו עובר על איסור נוסף.

אמנם, הגאון מטשעבין זצ"ל (שו"ת דובב מישירים חלק א' סימן ע"ח) סבור כי גילוח בשבת בעזרת סם אינו איסור מלאכה מן התורה [עיי"ש שדן משום שנחשב מלאכה שאינה צריכה לגופה וגם נחשב כלאחר יד], ועל כן עדיף שיגלח את עצמו מאשר שהנכרי יגלחו בתער, שאז, כפי המבואר בסוגייתנו, יעבור על איסור של "ניקף".

[4] איסור הקפת הראש: הריטב"א (מכות כ/ב ד"ה מחויר רב ששת) מפרש מלשון הקפה סביב. כלומר: על ידי גילוח פאות הראש, נוצר חיבור בין קו השיער מהמצח עד אחרי האזניים, וכך מתהווה היקף של שטח חלק המקיף את שער הראש. כלומר, השער שעל הראש מוקף בשטח ללא שיער, הלא הוא המצח ומקום הפאות. ראשונים אחרים מפרשים: "לא תקיפו" - לא תשוו, כלומר, אל תשוו את הצדעים לאחריו האזניים על ידי העברת שער משם, המאירי (מכות שם בהג"ה).

הראשונים נחלקו אם איסור זה הוא בתער דווקא, או גם במספרים כעין תער (עיינן שולחן ערוך יו"ד סימן קפ"א סעיף ג). בשיורש האיטור פירש הרמב"ם (בספר המצוות לא תעשה מ"ג ובהלכות עבודה זרה פרק י"ב הלכה א'), שאיסור זה בכלל הליכה בחוקות הגויים. ויש אומרים, כי הדבר בכלל גזירת מלך ואין לבקש טעמו (טור יו"ד סימן קפ"א). לגבי המגלח את כל שער הראש קיים נידון בגמרתנו (נח/א) ויתכן שהוא שנוי במחלוקת תנאים; אם האיסור תקף רק כמוזכר בתורה, "לא תקיפו", היינו, כשנשאר שער מעל הפאות, או שאף גילוח כל הראש בכלל האיטור, שהרי מכל מקום גילח אף את הפאות (המאירי). להלכה יש איסור תורה אף בגילוח כל הראש.

לא רווח כל כך. כל מכיריו של ר' מרדכי ידעו על נוהג מיוחד הקבוע בסדר יומו: הוא היה לומד את הדף היומי בעיניו; גמרא, רש"י, תוספות ורא"ש. הוא הקדיש לכך שעות רבות מידי יום, עד שאמרו חבריו שרבי מרדכי והדף היומי חד המה.

כאשר הייתי פוגש בו ברחוב ושואל אותו: "ר' מרדכי, מה שלום כבודו?" היה מביט בי בעיניו הטובות, מרים את גבות עיניו ופולט באנחה: "אני בעל חוב גדול", ומיד היה מפרט: "שלושה דפי גמרא", ולפעמים היה חוב מצטבר אף לסכום של ארבעה עשר דפים, שעליו להשלים... ככה היה ר' מרדכי. כל חייו סובבו סביב הציר הזה ששמו דף היומי.

בהזדמנות פז אחת, סיפר לי רבי מרדכי כיצד ומתי הגיע לידי דביקות כזאת בדף היומי - וזוהי עיקר מטרת כתיבתי כעת.

כא הנישואי התגוררתי בעיר וינה, בירת אוסטריה. בעיר גדולה לאלוקים זו דר גם הגאון הגדול ר' פישל אריק זצ"ל - אחיו של הגאון הנודע רבי מאיר אריק זצ"ל רבה של טורנה בגליציה.

יום אחד, גלגלתי שיחה ארוכה עם הג"ר פישל, ובתוך הדברים הציע לי בדברים של טעם, לקבוע לי סדר לימוד של הדף היומי, אך בעיון. הוא הסביר לי את התועלת שייצא לי מזה, ודבריו הנאמרים בתבונה והשכל שכנעו אותי לקיים את עצתו הטובה.

מלחמת היום פגש בי רבי פישל שוב, והוא שאל אותי לפר-תומו, אם כבר התחלתי בלימוד הדף היומי, כפי שנדברנו ביום אתמול. עניתו שלילה, בנימוק כי אני ממתין עד סוף הסוגיה שנמצאים כעת בעיצומה, ומיד בהתחלת סוגייה או משנה או פרק חדש אצטרף תיכף עם לומדי הדף.

תגובתו של רבי פישל לא אירחה לבוא, והיא היתה נוקבת וחריפה כמחתיך בבשר החי: "מרדכי, אתה אף פעם לא תלמד את הדף היומי!". הגאון זצ"ל הוסיף והטעים את דבריו: "אם זוהי הגישה שלך, להמתין עד עניין חדש, תמיד ימצא לך היצר תירוצים והסברים שונים, נכונים יותר ונכונים פחות, עד שתצא נקי מכל... נקוט בידך כלל יסוד גדול זה: "היום", תתחיל היום את סדר הלימוד, אפילו באמצע סוגייה, ואפילו באמצע קשיא או תירוץ".

הדברים חדרו עמוק עמוק ללבי, ומני אז ועד היום אני דבק בדף היומי. זה לי למעלה מארבעים שנה שהספקתי לסיים את הש"ס בעיון הרבה פעמים.

המעוניין לזכות את הרבים בסיפור מעניין, או בעבודה מרתקת שניתן ללמוד מהם מוסר השכל, מוזמן לפנות למערכת מאורות הדף היומי, ואנו נפרסם זאת בע"ה בטור זה. כתובתנו: ת.ד. 471 בני ברק. פסק: 03-570-67-93 דוא"ל: mendelson@meorot.co.il

בברכת התורה, העורך

פנינים

דף נז/ב המקיף את הקטן הרי הוא חיבי

בלשון רבים

כאמור כאן, איסור הקפת הראש נוהג גם בקטנים. הם אמנם אינם מזהירים, אך האיסור הוא לגדולים לכל יקיפום.

בכך מתבאר הפסוק: "לא תקיפו פאת ראשכם, ולא תשחית את פאת זקנך" איסור הקפת הראש נאמר בלשון רבים, ואילו איסור השחתת הזקן בלשון יחיד. מדוע? מפני שאיסור השחתת הזקן אינו שייך בקטנים, שאין להם זקן, והוא מתייחס, איפוא, לכל אחד ואחד על זקנו שלו. לא כן איסור הקפת הראש הכולל גם את הקפתם של אחרים שאינם מזהירים - הקטנים, איסור זה נאמר בלשון רבים ובכללות "לא תקיפו פאת ראשכם" (טעמא דקרא).

דף נט/א מנין שלא תצא אשה בכלי זיין למלחמה ת"ל לא יהיה כלי גבר על אשה

גבר - גיבור

מה ענין כלי גבר לכלי זיין?

דף נט/א כל זמן שהוא גדל נושר

השתמשות במטריה של נשים בידי איש

מבואר בסוגייתנו, שמחמת איסור התורה (דברים כ"ה) "וְלֹא יִלְבֹּשׁ גִבּוֹר שְׂמֹלֶת אִשָּׁה" אסור להסיר את שערות בית השחי. בקשר לכך מביאה הגמרא, שרב שאל את רבי חייא מדוע הדבר אסור והרי מטרת העושה כן אינה לשם נוי, כי אם למניעת צער הנגרם לו מגדילתן? רבי חייא השיב לו כי אין מהן צער עד כדי כך שיהיה מותר להסירן. בעלי התוספות (ד"ה גבול יש לו) כתבו שמדבריו עולה כי אם מטרת האיש היא למנוע מעצמו צער וייסורים, אין הוא עובר על איסור.

לבישת סוודר של גבר על ידי אשה במקרה של קור פתאומי: על פי דבריהם סובר הב"ח (יו"ד סימן קפ"ב), שאיסור התורה לאיש ללבוש בגדי אשה ולהיפך, לא נאמר במקרה שלובשם מחמת הקור, שהרי אינו מתכוון להתנאות בהם. אמנם, מציין הש"ך (שם ס"ק ז') כי היתר זה מאפשר ללבוש רק בגד אחד של אשה ובאופן שעדיין ניכר משאר בגדיו שהוא איש.

שני גדרים באיסור "לא ילבש": על סברת הב"ח הלומד מדברי התוספות שאיסור "לא ילבש" לא נאמר אם אין כוונת הלוש לנאות את עצמו, חולק בעל "חכמת אדם" (כלל ז') וסובר, שאף אם אין מתכוון לנאות את עצמו, אין האיש רשאי ללבוש בגד אשה, ורק את **מנהגי** הנשים שאינם בגדר לבוש ונאסרו בלאו זה, רשאי האיש לעשותם אם אינו עושה כן לנוי. וטעמו, שבאיסור "לא ילבש" נאמרו שני גדרים נפרדים: **א.** איסור ללבוש בגד של אשה, כפשוטו של מקרא, "לא ילבש גבר שמלת אשה". **ב.** שאין הגבר רשאי לנאות עצמו בצביעת שער או בתכשיטים שהאשה נוהגת לענוד. על פי זה מחלק ה"חכמת אדם" כי בעלי התוספות מתייחסים לאדם העושה **פעולת** נוי, ולפיכך כתבו כי אם עושה כן כדי למניעת צער, אינו עובר על איסור שהרי האיסור הוא רק לנאות עצמו. אולם, אדם ה**לובש** בגד של אשה, אף אם עושה כן מחמת הקור, הרי עובר על איסור התורה האומרת "לא ילבש גבר", שבכל מקרה אסור לגבר ללבוש בגדי אשה.

הליכה בגשם עם מטריה אדומה: לפי דבריו, רשאי אדם להלך עם חפצים שאינם מוגדרים כלבוש, וכפי שדן החכמת אדם (שם) לגבי ישיש הרוצה להעזר בהליכתו במקל שיועד במקורו עבור נשים. כמו כן, לפי זה רשאי אדם להלך בגשם עם מטריה של נשים, שהרי אינו עושה כן כדי לנאות את עצמו, אלא למנוע עצמו גשמים והמטריה הן אינה מוגדרת כמלבוש.

בסוף דבריו, מביא בעל החכמת אדם את דעת הסמ"ג שמדבריו משמע כדעת הב"ח, שאיסור "לא ילבש" אינו מורכב משני גדרים, וממילא ניתן ללמוד מדברי התוספות כי רשאי האיש להלך עם בגד של אשה כאשר אינו עושה כן לנוי אלא להגן על עצמו מהקור והגשמים. החכמת אדם מסיים ואומר: "כיון שהוא איסור דאורייתא **בוודאי יש להחמיר**". ואכן, יש פוסקים נוספים שדעתם כבעל ה"חכמת אדם" (עיין כרם שלמה להגר"מ גרוס על השולחן ערוך שם). [ראוי לציין, כי להלכה דעת הרמב"ם, הלכות עבודה זרה פרק י"ב, וכן נפסק בשולחן ערוך, שהעברת שער בית השחי אינה אסורה אלא מדרבנן, כברייתא הסוברת כן בסוגייתנו. מה שאין כן ענידת תכשיט של אשה או צביעת שערות היא איסור דאורייתא ולוקים עליו. אולם, דעת הסמ"ג והיראים שההלכה כהסובר שהעברת השער גם כן אסורה מן התורה].

צביעת הזקן כדי להשיג משרה: על פי זה כתב הגאון רבי משה פיינשטיין זצ"ל (שו"ת אגרות משה יו"ד חלק ב' סימן ס"א), שאדם שזקנו הלבין בטרם עת ומשום כך אינו משיג עבודה ראוייה המתאימה לגילו, רשאי לצבוע את שערותיו [באופן שאין איסור אונאה, כגון שיוודעים את גילן] ולשוות לעצמו מראה צעיר, מאחר ואין כוונתו לנוי אלא לצורכי פרנסה. אולם, אם עושה כן כדי לנאות את עצמו עובר על איסור "לא ילבש" (שולחן ערוך יו"ד סימן קפ"ב סעיף ו').

על דעתו של הגר"מ פיינשטיין זצ"ל, היו (כרם שלמה שם) שחלקו וסברו, שגם באופן שצובע את שערותיו לצורך פרנסה וכדומה, אסור הדבר.

הלבשת ילד קטן בבגד של ילדה: הגר"י וייס זצ"ל (שו"ת מנחת יצחק חלק ב' סימן ק"ח) פוסק, שיש להזהר שלא להלביש ילד קטן בלבושן של ילדות. הלכה זו נאמרה לא רק לגבי ילדים שהגיעו לגיל חינוך, שאז חייב האב למנוע מבנו ללבוש בגדי בת, כדי לחנכו באיסור "לא ילבש", אלא אפילו אם הילד עדיין לא הגיע לגיל חינוך ואין צורך להסיר ממנו את הבגד, מכל מקום, אסור להלבישו בפועל בבגד של בת שהרי בכך מעבירו בידיים על איסור תורה [איסור ספייה].

דף סא/א במי שמוזהר על כיבוד אביו

אין לחנך גר בניגוד לנימוסים חיוביים שנהג בהם כגוי

הגמרא בסוגייתנו אומרת שהנכרי אינו מצווה על כיבוד אב ואם. הלכה זו גם מבוארת בגמרא במסכת קידושין (לא/א), המספרת על אודות דמא בן נתינא, נכרי אשקלוני, שכיבד את אביו וזכה על כך לשכר רב מן השמים. בסוף המעשה מסכמת הגמרא, שהתנאים הגדירו את דמא בן נתינא כמי ש"**אינו מצווה** ועושה". הרי לנו, שנכרי אינו מצווה לכבד את אביו ואמו.

ברם, אם נבדוק בתורה נמצא כי תמיד - מלבד פעם אחת גבור הוא חסר ו'. כלי **גבר** יכול להתפרש גם כלי גבור, והרי זה כאילו כתוב "לא יהיה כלי גבור על אשה" (עין אליהו).

דף נט/א לא יהיה כלי גבר על אשה ולא ילבש גבר שמלת אשה
כלי - שמלת
אצל בגדי הגבר נאמר "כלי גבר" ואילו אצל אשה - "שמלת אשה".

פשוטם של דברים: כלי גבר בא לרבות כלי זיין, כאמור כאן בסוגיה וכלי זיין אינם מוגדרים מלבוש. לא כן שמלת אשה הכוללת מלבד בגדים גם תכשיטים שגם הם מלבוש... (טעמא דקרא).

דף סא/א יצא עבד שאין נפשו קנויה לו
חובת פורים לעבדים

מפרשה זו האמורה כאן הוציא הגאון הרוג'צ'ובר פשט בפסוק (אסתר ט/כז) "קיימו וקבלו היהודים עליהם ועל זרעם ועל כל הנלוים עליהם". מי הם הנלוים אל היהודים שנתחייבו גם כן בפורים? **בא** ופירש: הכוונה לעבדי היהודים, שכאמור כאן אין נפשם קנויה להם, והם, איפוא, נלוים ליהודים ומחוייבים כמותם במצוות פורים ("צפנת פענח" מגילה).

לעילוי נשמת

הר"ר **ישראל סימינובסקי** ז"ל

ב"ר שניאור זלמן ז"ל

נלב' ע"כ"ז באדר א' תשנ"ה

תנצב"ה

הונצח ע"י המשפחה שיחיו

לעילוי נשמת

מרת **פסיה שיינדל (הגר) אפל** ע"ה
ב"ר שמואל ז"ל נלב' ע"ב בניסן תשנ"ב

ולעילוי נשמת מור"ח

הר"ר **אלתר יוסף מאיר הרשקוביץ** ז"ל

ב"ר יואל ז"ל נלב' ע"ה בניסן תשל"ז

תנצב"ה

הונצחו ע"י ער"ד

הר"ר **שמואל ואסתר אפל** שיחיו - ב"ב

לעילוי נשמת

הר"ר **יוסף נתן נטע הפטקה** ז"ל

ב"ר ישראל צבי ז"ל נלב' ע"כ"ט אדר תשע"ב

ומרת **דבורה רחל הפטקה** ע"ה

בת הרב דוד יהודה בנט זצ"ל נלב' ע"ו אייר תשס"א

תנצב"ה

הונצחו ע"י המשפחה שיחיו

לעילוי נשמת

הר"ר **ירחמיאל אשר זיטמן** ז"ל

ב"ר מרדכי צבי ז"ל נלב' ע"כ"ז באדר תשע"ב

תנצב"ה

הונצח ע"י המשפחה שיחיו

לעילוי נשמת

הילדה **שארה מרים צורף** ע"ה

בת יבדלחט"א יפה אלה ואפרים יחיאל הי"ו

נלב' ע"כ"ז אדר א' תשע"ו תנצב"ה

הונצחה ע"י ידידנו ר' **אפרים צורף** שיחיל - שילה

לא יתלוצצו עליהם [יש להעיר כי יתר בעלי "חייב" ודאי קודמים לו. ראה מאורות הדף היומי כרך ב' עמ' קמ"ח - קמ"ט].

דף סא/ב יצא עובד כוכבים שאין לו טומאה

עובדי מפעל מזון חייבים ליטול ידיהם בקומם משנתם?

בסוגייתנו בא לידי ביטוי אחד ההבדלים בין הנכרי לבין היהודי וקדושתו. הגמרא אומרת, שגוי אינו יכול לקבל על עצמו נזירות. דין זה נלמד מכך שמצינו שהתורה אסרה לנזיר להטמא למת והרי הגוי אינו שייך כלל בדיני טומאה, הרי לנו שנכרי אינו שייך בפרשת נזירות.

אין הטומאה נאחזת אלא במקום הקדושה: ה"אור החיים הקדוש" (ויקרא יא/כט, יט/ח) מבאר, שהסיבה לכך שהטומאה שייכת ביהודי יותר מאשר בגוי, היא מפני שטבע הטומאה להיאחז במקומות הקדושה כדי לינוק חיות ממנה, ומהדבקות למקומות שאינם קדושים אין לה כל תועלת.

אדם שלא נטל את ידיו ונגע באוכל ובמשקה: כלל זה בא לידי ביטוי גם לגבי הלכות נטילת ידים של שחרית. כידוע, אדם שהתעורר משנתו בבוקר אינו רשאי ליגע במאכלים בטרם נטל את ידיו, ואם נגע במאכל ראוי להדיחו שלש פעמים ("משנה ברורה" סימן ד' ס"ק י"ד), וה"חיי אדם" (כלל ב' ס"ב) מביא, שיש מי שהורה שאין לאכול מאכל זה, אך מסיק שאינו נאסר, וכן הכריע ה"משנה ברורה" שיש להיזהר מכך מאד אולם בדיעבד מותר לאכול מאכלים שנגע בהם אדם שלא נטל את ידיו. לגבי משקה כתב ה"משנה ברורה" ש"צריך עיון למעשה" (עיי' "ביאור הלכה" שם ד"ה "לא יגע בגיגית"). כל זאת ביהודי, ברם, אם נכרי נגע במאכל לפני נטילת ידיו אין לחוש לכך, שהרי אינו מקבל טומאה ("משנה ברורה" ס"ק י"א), מאחר שאין טומאה שורה אלא במקום שהיתה בו קדושה, ועל הגוי אין הקדושה שורה כלל ועיקר ("שולחן ערוך הרב" מהדורא קמא סימן ד' סעיף ב').

העדת קניית פת מנכרי: על פי זה כתב ב"לקט הקמח החדש" (סימן ד' ס"ק כ"ג) בשם "קרן לדוד" (או"ח סימן א'), שאדם שבפניו עומדת האפשרות לקנות לחם מאופה יהודי שאינו נוטל את ידיו שחרית, או לקנות "פת פלטר נכרי", כלומר: לחם שנאפה על ידי אופה גוי, מן הראוי שיקנה את פת האופה הנכרי [כשאין בעיות כשרות בפת זו]. זאת, על פי המבואר ב"שולחן ערוך" (יו"ד סימן קי"ב סעיף ה'), שמותר לקנות פת שנאפתה על ידי נכרי אם טעמה משובח מפיתו של האופה היהודי [מדובר במקומות שאינם נזהרים בפת פלטר עכו"ם, כמבואר ב"שולחן ערוך" שם ובשאר פוסקים שגזירה זו לא התקבלה בכל המקומות, אך לגבי עשרת ימי תשובה מבואר באו"ח סי' תר"ג: "גם מי שאינו נזהר בכל השנה בפת פלטר של עכו"ם, בימים אלו צריך להזהר"]. על פי זה סובר "קרן לדוד", שעל אחת כמה וכמה ראוי לקנות פת מאופה גוי, כדי להינצל מאכילת מאכלים ששורה עליהם רוח רעה. ואכן, בימינו, ועדי הכשרות מקפידים על כך שפועלים יהודים שאינם שומרי תורה ומצוות, העוסקים במאכלים, יטלו את ידיהם בטרם יתחילו בעבודתם. לעומת זאת, אין להקפיד כי גם הפועלים הנכרים יטלו ידיהם לפני עבודתם.

אדם שהתגייר חייב בכבוד אביו: מעיקר הדין גם לאחר שהתגייר אין הגר חייב בכבודו של אביו, למרות שעם גיורו קיבל על עצמו את כל דיני התורה. זאת מאחר ש"גר שנתגייר כקטן שנולד דמי" (יבמות מח/ב), וממילא אין מולידו נחשב לאביו ולכן אינו חייב לכבדו. אף על פי כן כתבו הפוסקים (עיי' שולחן ערוך יו"ד סימן רמ"א סעיף ט' ובאוצר כיבוד אב ואם שם), שעל הגר להזהר בכבודו של אביו, כדי שלא יאמרו "באנו מקדושה חמורה לקדושה קלה", כלומר: חז"ל רצו למנוע את הגר מהרגשה כי מידותיה של התורה אינן מנהיגות אותו באותן הנהגות בהן נהג בהיותו גוי, ואינן אוסרות עליו לבזות את אביו.

השאלה המתבקשת בעקבות דברי השולחן ערוך היא, שהרי כמבואר בסוגייתנו, **אין** הגוי חייב בכבוד אביו כלל ועיקר, ואם כן מדוע יחוש הגר שבא "מקדושה חמורה לקדושה קלה"? (בית הלל שם אות ג'). קושיה זו נידונה במהלך הדורות בבתי מדרשות רבים, ולהלן אחדים מן התירושים שנאמרו עליה:

מדוע נענש חם בנו של נח? בעל יד אברהם (על השולחן ערוך) מתרץ, שלמרות שמצוות **כיבוד** אב ואם אינה כלולה בשבע מצוות בני נח, מכל מקום, נכרי המזלזל באביו נענש על כך משמים, כפי שאירע לחם ולבניו שנענשו על שביזו את נח, לפיכך, חייב הגר להמשיך ולהיזהר בכבוד אביו גם לאחר הצטרפותו לעם ישראל (ועיי' עוד זרע חיים סימן י"ג שהביא מקורות רבים לכך, שכן נח מצווה גם על מצוות שכליות).

יסוד חשוב מעלה הגאון רבי עקיבא איגר (הגהות על השולחן ערוך שם בשם הפרי מגדים על או"ח בהקדמה לאשל אברהם אות כ') בבואו לתרץ קושיה זו. לדבריו אכן גוי חייב לכבד את הוריו על פי נימוסי הגויים והליכותיהם בלבד. חז"ל חששו שמא יאמר הגר כי **נימוסי** היהודים אינם מחייבים אותו לשמור על כבוד אביו, והוא ירד מקדושה חמורה לקדושה קלה. על כן, תיקנו חז"ל כי גם על הגר להיזהר בכבוד אביו הגוי.

ביקור גירות בבית הוריה הנכרים: לאור דברים אלה כתב בעל אגרות משה (שם) בתשובה לשאלת גירות שנתבקשה על ידי אמה החולה שתבוא עם נכדיה לבקרה, שמאחר והאדם גם מצווה שלא לנהוג בכפיות טובה, לא זו בלבד שהיא רשאית לבקרה, אלא היא אף חייבת לנהוג כן, כדי שלא תבזה את אמה ותחשב לכפויית טובה. עם זאת הוא מדגיש, שעליה להמנע מביקורים עם ילדיה לעיתים קרובות, כדי שחלילה לא תחזור לסורה, ובפרט, כדי שלא יכשלו הנכדים במאכלים אסורים.

תפילה על הוריו שיתגיירו: מעניין לציין כי בספר מורא הורים וכבודם (פרק א' סעיף ס"ג) כתב, שאם חלו הוריו של הגר הוא רשאי להתפלל לרפואתם. כמו כן, ראוי שהגר יתפלל על הוריו שיזכו להכיר את דרך האמת ויתגיירו [לעניין תפילה על כל גויי העולם שיתגיירו, ראה מאורות הדף היומי כרך ב' עמוד שס"ח].

תפילה לפני התיבה לעילוי נשמת אביו הגוי: בעל זקן אהרן (תנינא יו"ד סימן פ"ז) מתייחס גם הוא לנושא זה וכותב, שהגר רשאי **לומר קדיש** לעילוי נשמת אביו הגוי, ואף רצוי שנהג כך. כמו כן, מן הראוי שיעבור לפני התיבה, ילמד משניות ויאמר תהלים לעילוי נשמתו. אולם, הוא מוסיף וממליץ לגרים שלא ינהגו כן בקביעות, כדי שבאי בית הכנסת

נר ה' נשמת אדם

לעילוי נשמת

מרת **גליקעל קליין** ע"ה ב"ר יהושע הלוי וייס ז"ל

נלב"ע כ"ו באדר תשע"ב **תנצב"ה**

הונצחה ע"י בנה יוסף (רמי) קליין ומשפ' - בני ברק